

Oponentský posudek na bakalářskou esej

Vanda Kašová, Mají kolektivistické země větší porodnost? Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy, Praha 2007, 54 stran vlastního textu, s. 55 – 64 přílohy.

Vanda Kašová si za téma své bakalářské práce zvolila aktuální problematiku porodnosti, tedy jevu, respektive procesu, který v širokých souvislostech ovlivňuje mnoho faktorů v nejrůznějších oblastech současného světa. Autorka uvážlivě z nepřeberné škály problémů souvisejících s tematikou porodnosti vybrala dílčí část a již v samotném názvu bakalářské eseje si položila zcela konkrétní otázku, a to zda mají „kolektivistické země“ vyšší porodnost. Ve vymezení cíle práce (podkapitola 1.2) pak tuto základní otázku specifikovala do dvou poloh – „cílem je tedy zjistit, (1) zda a jak ovlivňuje míra individualismu ve společnostech (tak, jak ho definoval a jeho index pro zkoumané země vypočítal nizozemský vědec Geert Hofstede) porodnost v daných zemích a (2) jakou roli hraje v tomto vztahu ekonomická situace země.“ V podkapitole 1.3 si pak v souladu s vytýčeným cílem stanovila dvě základní hypotézy: Za prvé „Čím větší je důraz, který daná společnost klade na individualistické hodnoty, tím nižší je porodnost a tento vztah přetrvává i v případě, že vezmeme v úvahu rozdíly v HDP sledovaných zemí“. Za druhé „Čím vyšší je HDP dané země, tím nižší je porodnost a tento vztah přetrvává i v případě, že vezmeme v úvahu rozdíly v kulturní dimenzi individualismus/kolektivismus sledovaných zemí.“

Při hledání odpovědí na položené otázky a při ověřování stanovených hypotéz koncipovala autorka bakalářskou práci do sedmi základních bloků (jako osmý blok přiřadila i část „Přílohy“ – s. 55-64), z nichž za stěžejní je třeba považovat kapitoly druhou až čtvrtou („Vymezení základních pojmů“ – s. 8-22, „Metodologie“ - s. 23-27 a „Výsledky“ – 27-48). Ve druhé kapitole se autorka soustředila na charakteristiku „kulturní dimenze“ a dimenze „kolektivismus/individualismus, přičemž se opírala především o stanoviska nizozemského vědce Geerta Hofstedeho a pokusila se vymezit i obtížně uchopitelný pojem kultura, respektive shrnula vedle názorů Hofstedeho i názory některých dalších badatelů, a to jak českých (např. Budil), tak zahraničních (např. Lawless). V metodologické pasáži Vanda Kašová přesně popsala, s jakými daty pracuje a informovala rovněž s přesnými odkazy i odkud tato data čerpala, stejně odpovědně uvedla i svůj metodologický přístup (sekundární analýza dat) a zdůvodnila volbu regresní analýzy. Ve čtvrté kapitole se ve dvanácti (dále ještě detailněji členěných) podkapitolách zabývala v rámci sekundární analýzy dat dílčími otázkami v úvodu vytýčeného základního problému (4.1 – Porodnost a individualismus, 4.2 – Porodnost a individualismus s vyloučením odborných pozorování, 4.3 – Porodnost a HDP, 4.4 – Porodnost a HDP bez odlehlých pozorování, 4.5 – Porodnost, individualismus a HDP, 4.6 – Porodnost, individualismus a HDP bez odlehlých pozorování, 4.7 – Změny porodnosti a individualismus, 4.8 – Změny porodnosti a individualismus s vyloučením odlehlých pozorování, 4.9 – Porovnání změn porodnosti a změn HDP v letech 1980-2000, 4.10 – Porovnání změn porodnosti a změn HDP v letech 1980-2000 s vyloučením odlehlých pozorování, 4.11 - Porovnání změn porodnosti a změn HDP v letech 1980-2000 a individualismu, 4.12 – Porovnání změn porodnosti a změn HDP v letech 1980 a individualismu s vyloučením odlehlých pozorování). V jednotlivých podkapitolách pracovala vždy s grafem (popřípadě grafy) a tabulkami (vždy dvě po sobě následující tabulky jsou označeny shodným názvem ??/), přičemž na konci jednotlivých podkapitol provedla autorka vždy dílčí závěrečné shrnutí, které vztahovala k vytýčeným hypotézám. Některým podkapitolám předcházela podle povahy dílčího problému více či méně stručná vstupní pasáž.

V závěrečném shrnutí Vanda Kašová zopakovala znění v úvodu vytyčených hypotéz a konstatovala, že z dílčích analýz vyplynulo, že vztah jak mezi individualismem a porodností, tak mezi HDP a porodností skutečně existuje, a to v souladu s formulovanými hypotézami. A pokud autorka do analýzy zahrнула jako proměnné jak individualismus, tak HDP, pak se statistická prokazatelnost u obou vztahů zmenšila, z čehož V. Kašová vyvodila, že obě proměnné se ve vztahu k porodnosti vzájemně ovlivňují.

Za závěrečnou pasáží zařadila autorka ještě „Hodnocení kvality výzkumu“ (6. kapitola – s. 49-53), kde se zaměřila na kvalitu dat (zejména upozornila na možné problémy s daty o porodnosti, kde často nepřilíš přesná evidence může vést k nesrovnalostem) i na hodnocení použité metody. Vlastní bakalářská práce je pak uzavřena seznamem použité literatury a zdroji dat. Následující přílohy jsou pak netradičně průběžně číslovány.

Hodnocená bakalářská esej Vandy Kašové je jako celek logicky strukturovaná, formální stránka vykazuje -až na některé výjimky- dobrou úroveň, obsah i rozsah práce je vyvážený. Vzhledem k vytyčenému cíli práce však postrádám hlubší vhled do problematiky poklesu porodnosti a snižování počtu dětí v rodinách, respektive poklesu úhrnné plodnosti (intenzity plodnosti). Snad měla tuto problematiku postihnout podkapitola 2.4 (s označením „Porodnost“), kde však autorka některá témata pouze okrajově naznačila (např. rodičovství). Zároveň se však V. Kašová v této podkapitole dopustila závažného terminologického pochybení, kdy sice na straně 20 přesně vymezila ukazatel (úhrnná plodnost), se kterým bude při analýze pracovat, ale ihned v následujícím odstavci opakovaně neadekvátně používá termín porodnost. Konečně tato terminologická nejasnost či nedbalost provází celý autorčin text a všechny grafy a tabulky (označení tabulek je navíc pro čtenáře matoucí, protože zpravidla dvě po sobě následující tabulky mají shodný název a stejný název mají vesměs i dvě po sobě následující podkapitoly v obsahu práce). Kromě tohoto závažnějšího pochybení se Vanda Kašová nevyvarovala drobnějších a spíše formálních nedostatků jako jsou „citace z druhé ruky“ (např. s.11,15,16), nepřesnosti v odkazech na literaturu, kdy se údaje v textu rozcházejí s údaji v seznamu použité literatury (např. s. 8,13) či neuvedení v průběhu práce citovaných děl v závěrečném seznamu použitých zdrojů.

Celkově však bakalářská esej Vandy Kašové -i přes shora uvedené výhrady- náleží k těm studentským pracím, které odpovídají hodnocení v pásmu „velmi dobře“. Autorka prokázala, že si dovede vytyčit přiměřený výzkumný problém, je schopna k jeho řešení shromáždit potřebná data a na základě jejich analýzy formulovat odpovídající závěry. Předložená bakalářská esej splňuje požadavky, které jsou na tento typ závěrečných studentských prací kladeny a doporučuji ji proto k obhajovacímu řízení. Navrhuji bodové hodnocení v rozmezí 31-33 kreditních bodů.

2. ledna 2008

Miloslava Turková

